

4. Савченко О. Українська мова та читання: Підручник для 3 класу ЗССО (у 2-х частинах). Частина 2. Київ: УОВЦ Оріон, 2020.160 с.
5. Трубачева С., Барановська О. Компетентнісно орієнтовані педагогічні технології в структурі шкільного підручника. *Проблеми сучасного підручника: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Мінськ, 18–19 трав. 2018 р.)*. К.: Педагогічна думка, 2018. С. 81–85.

Наталія Богданець-Білоskalенко,
доктор педагогічних наук, професор
завідувач відділу навчання мов національних меншин
та зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України
м. Київ
nataliabogdanets@gmail.com

ВИДИ РОБІТ З ТЕКСТАМИ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ

Ключові слова: підручник, робота з текстом, види роботи з текстами, уроки читання.

У пропонованій стислій розвідці звернемося до підручників «Українська мова. Читання для 3 класу. Частина 2 (автори: Н. Богданець-Білоskalенко та Ю. Шумейко), 2020).

Предметом нашого аналізу стануть запитання та завдання до текстів підручника. Окрім звичних репродуктивних завдань за змістом прочитаного пропонуємо низку цікавих, творчих, компетентнісно-орієнтованих завдань.

Зокрема, з метою розвитку навички читання та розуміння прочитаного пропонуємо такі завдання:

- формування і розвиток якісних характеристик навички читання вголос і мовчки;
- оволодіння та самостійне застосування прийомів виразного читання та декламування напам'ять;
- тлумачення значень незнайомих слів та висловів;
- виділення та пояснення основної думки твору;
- застосування різних видів читання.

Так, до багатьох текстів подано вказівку щодо різновиду читання, який може запропонувати вчитель / вчителька на уроці (*Прочитайте вірш Л.Компанієць «Отак у нас щодня» у швидкому темпі, щоб відтворити атмосферу ранкової метушні. Прочитайте вірш Н. Приходько «Жовтень» спочатку тихо, а потім підвищуйте голос. Потренуйтеся швидко читати скоромовки. Прочитайте вірш «ланцюжком». Прочитайте легенду вголос.*).

Після творів подаємо слова, які потребують пояснення їх значень або ж важкі у вимові та наголошенні.

У текстах можуть бути виділені слова або словосполучення і пропонуються завдання: пояснити їх значення, дібрати до них синоніми чи антоніми.

Для визначення основної думки твору використовується система запитань за змістом тексту, завдання на висловлення думки з опорою на життєвий досвід учнів, перелік прислів'їв, одне з яких відповідає основній думці тощо. У підручнику рекомендовано віршовані твори для вивчення напам'ять, але їх перелік вчитель / вчителька можуть змінювати.

Відповідно до програми у підручнику передбачено систему завдань, які реалізують вимоги змістової лінії «Досліджуємо і взаємодіємо із текстами різних видів». Це завдання на цілісне сприймання текстів, їх аналіз та інтерпретація, формування уміння висловлювати судження у

зв'язку з прочитаним, критично оцінювати отриману з прочитаних текстів інформацію. Прикладом таких завдань можуть бути:

- практичне розрізнення текстів різних видів (*Доведіть, що цей текст – легенда. Що таке вірш-безконечник? Визначте, який це вид казки. Які ознаки вказують на належність тексту до науково-художніх? Поясніть, як ви розумієте мораль байки. Чи можна назвати цей твір гумористичним?*);

- дослідження побудови і змісту художнього тексту (*Складіть тематичну павутинку за прочитаним віршем. Назвіть прислів'я, яке відповідає змісту байки. Складіть план до легенди «Бабине літо». Прочитайте казку, відновивши правильну послідовність подій. Знайдіть і прочитайте в казці опис Пінгвінячого містечка. Установіть правильну послідовність пунктів плану. Створіть малюнковий план і перекажіть за ним казку. Перекажіть текст від першої особи.*);

- визначення засобів художньої виразності (*Якими словами можна описати характер маслюка? Поясніть значення виділених слів. Які слова допомагають створити настрій кожного вірша? Визначте настрій прочитаного твору. З чим порівнює авторка аромат весни? Що у вірші вказує на те, що автор милується рідними краєвидами? Яке ставлення автора до головного героя?*).

Реалізація змістової лінії «Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією» передбачає використання завдань за двома напрямками:

1) пошук інформації на задану тему (*За допомогою дорослих знайдіть в інтернеті: цікаві відомості про свята в жовтні, як можна гадюку відрізнити від вужа, як співає шпак, музичний твір у виконанні симфонічного оркестру*).

2) створення власного медіапродукту (*Підготуйте мультимедійну презентацію «Прапори держав», створіть малюнок родини пінгвінів у графічному редакторі, намалюйте плакат «Подарунки Святого Миколая»*).

Розвитку уяви, художньо-образного мислення і мовлення дітей, оволодінню вербальними і невербальними засобами створення творчих продуктів сприятимуть завдання, які реалізують вимоги змістової лінії «Перетворюємо та інсценізуємо прочитане, створюємо власні тексти», а саме:

- придумайте продовження розповіді (до фрагмента з повісті В.Нестайка «Дивовижні пригоди в лісовій школі» чи казки О.Буцня «Полохливий гриб»);
- придумайте невеличку казку про книжку (за прочитаним оповіданням Остапа Вишні «Любіть книжку!»);
- складіть і запишіть зв'язну розповідь про бібліотеку, якою ви користуєтеся чи відвідували (до тексту «Дім, де живуть книжки»);
- напишіть мінівір «Мої враження про літо» (до вірша О. Луцевської «Літо»);
- складіть «ланцюжок» слів, які римуються (до вірша Ю. Хандожинської «Батьківщина»),
- перекажіть казку від імені героїв (до казки Івана Франка «Три міхи хитрощів»);
- напишіть есе, яке є відповіддю на запитання «Який настрій викликає в тебе прихід зими?»;
- розподіліть ролі та зіграйте п'єсу Т. Череп-Пероганич «Вітерець і Україна».

У підручнику подано різноманітні ілюстрації – світлини, малюнки, репродукції картин. Завдання на аналіз ілюстрацій передбачають різні види діяльності:

- Знайдіть в тексті слова, які відповідають змісту ілюстрації.
- Що на малюнку не відповідає змістові тексту?
- Який цікавий епізод казки ви б проілюстрували?
- Опишіть, що зображено на репродукції картини.

Ураховуючи вимоги змістової лінії «Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою», рекомендуємо дітям знайти у бібліотеці чи мережі інтернет твори для читання:

- знайдіть вірші в довідковій літературі про метеликів;
- за допомогою дорослих знайдіть в інтернеті та прочитайте повну версію повісті В.Нестайка «Дивовижні пригоди в лісовій школі»;
- якщо хочете дізнатися, що трапилося з головним героєм, радимо взяти книжку в бібліотеці та прочитати.

На форзаці підручника розміщені пам'ятки, які сприятимуть формуванню уміння працювати з книжкою та давати відгуки на прочитану книжку.

Особливу увагу слід звернути на *компетентнісно-орієнтовані* завдання, які передбачають використання інформації, знань учнів, їх умінь та навичок, вимагають уміння практичного застосування набутих знань, мобілізації креативного мислення. Прикладами таких завдань можуть бути:

- Пригадайте з рідними минуле літо. Перегляньте разом фотографії. Помрійте, яким буде наступне літо. (до вірша О.Луцевської «Літо»);
- Чи маєте ви вишиту сорочку? Коли ви її вдягаєте? Яке свято пов'язане з вишиванкою? Знайдіть у довідковій літературі чи інтернеті зразки згадуваних у тексті вишивок і створіть презентацію на тему «Барвистий світ української вишиванки» (до тексту О. Караванської «Вишиванка»);
- Виготуйте разом з дорослими годівничку. Повісьте її на подвір'ї. Дізнайтеся з інтернету, що можна покласти в годівничку для птахів. Поспостерігайте, які пташки будуть прилітати до годівниці. (до вірша Олександра Олеся «Снігурі»);
- Ким ви мрієте стати в майбутньому? Проведіть опитування серед однокласників та однокласниць. Складіть діаграму за результатами опитування.

Література

1. Державний стандарт початкової освіти. Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04. 04. 2021).
2. Богданець-Білоskalенко Н. Українська мова та читання: підруч. для 2 кл. закл. загальн. середн. освіти (у 2-х частинах): Частина 2: Читання. К.: Грамота, 2019. 144 с.
3. Богданець-Білоskalенко Н., Шумейко Ю. Українська мова та читання: підруч. для 3 кл. закл. загальн. середн. освіти (у 2-х частинах): Частина 2: Читання. К. : Грамота, 2020. 160 с.

Микола Головко,
*кандидат педагогічних наук,
доцент, старший науковий співробітник
провідний науковий співробітник
відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ
m.golovko@ukr.net*

РЕАЛІЗАЦІЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ В ШКІЛЬНІЙ ПРИРОДНИЧІЙ ОСВІТІ

Ключові слова: природнича освіта, диференціація навчання, освітні стандарти.

Аналіз результатів моніторингу навчальних досягнень учнів з природничих предметів показують, що особливістю вітчизняної шкільної природничої освіти залишається її орієнтованість на формування репродуктивних знань. Натомість навіть упевнене відтворення набутих у процесі навчання не забезпечує реалізацію умінь і навичок їх практичного